

Sprawa C-38/21

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

22 stycznia 2021 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Landgericht Ravensburg (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

30 grudnia 2020 r.

Strona powodowa:

VK

Strona pozwana:

BMW Bank GmbH

Przedmiot postępowania głównego

Umowa leasingu – Zaklasyfikowanie jako umowy o kredyt konsumencki – Obowiązkowe informacje – Dyrektywa 2008/48/WE – Prawo do odstąpienia od umowy – Utrata prawa do odstąpienia od umowy – Nadużycie prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia od umowy

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wykładnia prawa Unii, art. 267 TFUE

Pytania prejudycjalne

1. W przedmiocie fikcji legalności zgodnie z art. 247 § 6 ust. 2 zdanie trzecie i art. 247 § 12 ust. 1 zdanie trzecie EGBGB (ustawy wprowadzającej do niemieckiego kodeksu cywilnego, Niemcy)

- a) Czy art. 247 § 6 ust. 2 zdanie trzecie i art. 247 § 12 ust. 1 zdanie trzecie EGBGB w zakresie, w jakim uznają klauzule umowne sprzeczne z wymogami określonymi w art. 10 ust. 2 lit. p) dyrektywy 2008/48/WE za czyniące zadość wymaganiom przewidzianym w art. 247 § 6 ust. 2 zdania pierwsze i drugie EGBGB oraz w art. 247 § 12 ust. 1 zdanie drugie pkt 2 lit. b) EGBGB, są niezgodne z art. 10 ust. 2 lit. p) i art. 14 ust. 1 dyrektywy 2008/48/WE?

Jeżeli tak:

- b) Czy z prawa Unii, a w szczególności z art. 10 ust. 2 lit. p) i art. 14 ust. 1 dyrektywy 2008/48/WE wynika, że art. 247 § 6 ust. 2 zdanie trzecie i art. 247 § 12 ust. 1 zdanie trzecie EGBGB nie mają zastosowania w zakresie, w jakim uznają klauzule umowne sprzeczne z wymogami określonymi w art. 10 ust. 2 lit. p) dyrektywy 2008/48/WE za czyniące zadość wymaganiom przewidzianym w art. 247 § 6 ust. 2 zdania pierwsze i drugie EGBGB oraz w art. 247 § 12 ust. 1 zdanie drugie pkt 2 lit. b) EGBGB?

W przypadku braku odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze lit. b):

2. W przedmiocie obowiązkowych informacji, o których mowa w art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48/WE
- a) Czy art. 10 ust. 2 lit. p) dyrektywy 2008/48/WE należy interpretować w ten sposób, że wysokość odsetek dziennych, którą należy podać w umowie o kredyt, musi wynikać matematycznie z uzgodnionej w umowie stopy oprocentowania kredytu?
- b) Czy art. 10 ust. 2 lit. l) dyrektywy 2008/48/WE należy interpretować w ten sposób, że należy podać stopę oprocentowania dla odsetek za opóźnienie obowiązującą w chwili zawarcia umowy o kredyt wyrażoną jako wartość bezwzględna, a przynajmniej, iż należy podać tak wyrażoną obowiązującą stopę referencyjną [w tym przypadku stopę bazową zgodnie z § 247 BGB (kodeksu cywilnego, Niemcy; zwanego dalej „BGB”)], z której wynika obowiązująca stopa oprocentowania dla odsetek za opóźnienie poprzez dodanie odpowiedniej wartości (w tym przypadku pięciu punktów procentowych zgodnie z § 288 ust. 1 zdanie drugie BGB), i czy należy poinformować konsumenta o stopie referencyjnej (stopie podstawowej) i jej zmienności?
- c) Czy art. 10 ust. 2 lit. t) dyrektywy 2008/48/WE należy interpretować w ten sposób, że istotne wymogi formalne dotyczące skorzystania przez konsumenta z pozasądowego mechanizmu reklamacyjnego i odwoławczego muszą być podane do wiadomości w umowie kredytowej?

Jeżeli na przynajmniej jedno z powyższych pytań w pkt 2 lit. a)–c) zostanie udzielona odpowiedź twierdząca:

- d) Czy art. 14 ust. 1 zdanie drugie lit. b) dyrektywy 2008/48/WE należy interpretować w ten sposób, że termin do odstąpienia od umowy zaczyna bieg dopiero wtedy, gdy informacje, o których mowa w art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48/WE, zostały przekazane w całości i prawidłowo?

Jeżeli nie:

- e) Jakie istotne kryteria przemawiają za tym, że termin do odstąpienia od umowy zaczyna bieg pomimo podania niepełnych lub nieprawidłowych informacji?

Jeżeli na powyższe pytanie pierwsze lit. a) lub przynajmniej na jedno z pytań w pkt 2 lit. a), b) lub c) zostanie udzielona odpowiedź twierdząca:

3. W przedmiocie utraty prawa do odstąpienia od umowy przewidzianego w art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48/WE:

- a) Czy prawo do odstąpienia od umowy na podstawie art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48/WE podlega utracie?

Jeżeli tak:

- b) Czy w przypadku utraty prawa chodzi o czasowe ograniczenie prawa do odstąpienia od umowy, które musi być określone w akcie rangi ustawowej?

Jeżeli nie:

- c) Czy utrata prawa wymaga pod względem podmiotowym, by konsument wiedział o dalszym istnieniu swojego prawa do odstąpienia od umowy, lub przynajmniej, by jego niewiedza wynikała z rażącego niedbalstwa?

Jeżeli nie:

- d) Czy możliwość późniejszego przekazania kredytobiorcy przez kredytodawcę informacji, o których mowa w art. 14 ust. 1 zdanie drugie lit. b) dyrektywy 2008/48/WE, i spowodowania w ten sposób rozpoczęcia biegu terminu do odstąpienia od umowy zgodnie z zasadą dobrej wiary stoi na przeszkodzie stosowaniu przepisów dotyczących utraty przedmiotowego prawa?

Jeżeli nie:

- e) Czy wynik ten jest zgodny z utrwalonymi zasadami prawa międzynarodowego, którymi niemiecki sędzia jest związany na mocy Grundgesetz (ustawy zasadniczej, Niemcy)?

Jeżeli tak:

- f) W jaki sposób organ stosujący prawo w Niemczech ma rozwiązać konflikt między wiążącymi wymogami prawa międzynarodowego a wymogami Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej?

- 4. W przedmiocie przyjęcia nadużycia prawa przy wykonywaniu przez konsumenta prawa do odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48/WE:

- a) Czy wykonanie prawa do odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48/WE może stanowić nadużycie prawa?

Jeżeli tak:

- b) Czy przyjęcie nadużycia prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia od umowy stanowi ograniczenie prawa do odstąpienia od umowy, które musi być określone w akcie rangi ustawowej?

Jeżeli nie:

- c) Czy przyjęcie nadużycia prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia od umowy wymaga pod względem podmiotowym, by konsument wiedział o dalszym istnieniu swojego prawa do odstąpienia od umowy, lub przynajmniej, by jego niewiedza wynikała z rażącego niedbalstwa?

Jeżeli nie:

- d) Czy możliwość późniejszego przekazania kredytobiorcy przez kredytodawcę informacji, o których mowa w art. 14 ust. 1 zdanie drugie lit. b) dyrektywy 2008/48/WE, i spowodowania w ten sposób rozpoczęcia biegu terminu do odstąpienia od umowy stoi zgodnie z zasadą dobrej wiary na przeszkodzie przyjęciu nadużycia prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia od umowy?

Jeżeli nie:

- e) Czy wynik ten jest zgodny z utrwalonymi zasadami prawa międzynarodowego, którymi niemiecki sędzia jest związany na mocy Grundgesetz (ustawy zasadniczej)?

Jeżeli tak:

- f) W jaki sposób organ stosujący prawo w Niemczech ma rozwiązać konflikt między wiążącymi wymogami prawa międzynarodowego a wymogami Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej?

Przywołane przepisy prawa Unii

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (zwana dalej „dyrektywą 2008/48”), w szczególności art. 10 ust. 2 lit. f), l), p) i t) oraz art. 14 ust. 1 zdanie drugie lit. b)

Przywołane przepisy prawa krajowego

Grundgesetz (ustawa zasadnicza, Niemcy; zwana dalej „GG”), w szczególności art. 25

Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (ustawa wprowadzająca do kodeksu cywilnego, Niemcy; zwana dalej „EGBGB”), art. 247 § 3, 6, 7 i 12

Bürgerliches Gesetzbuch (kodeks cywilny, Niemcy; zwany dalej „BGB”), w szczególności § 242, 247, 288, 355, 356b, 357, 357a, 495 i 506. Paragraf 506 ust. 1 BGB stanowi, że przepisy mające zastosowanie do ogólnych umów o kredyt konsumencki stosuje się odpowiednio do umów, na mocy których przedsiębiorca udziela konsumentowi innej odpłatnej pomocy w finansowaniu. W myśl ust. 2 tego paragrafu umowy między przedsiębiorcą a konsumentem w przedmiocie odpłatnego korzystania z rzeczy uznaje się za odpłatną pomoc w finansowaniu między innymi wtedy, gdy uzgodniono, że w chwili zakończenia obowiązywania umowy konsument odpowiada za określoną wartość rzeczy (§ 506 ust. 2 pkt 3 BGB).

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i przebiegu postępowania

- 1 W dniu 10 listopada 2018 r. strona powodowa zawarła ze stroną pozwaną umowę leasingu w przedmiocie pojazdu wykorzystywanego dla celów prywatnych. Uzgodniono, że strona powodowa zapłaci łącznie 12 486,80 EUR, na co złożą się najpierw specjalna opłata leasingowa uiszczana w chwili odebrania samochodu, wynosząca 4760 EUR, a następnie 24 raty leasingowe po 321,95 EUR. Uzgodniona w umowie roczna stopa oprocentowania kredytu wynosi 3,49% w odniesieniu do całego okresu leasingu, a rzeczywista roczna stopa oprocentowania – 3,55%. Podano, że kwota kredytu netto wynosi 40 294,85 EUR, co odpowiada cenie zakupu pojazdu. Ponadto uzgodniono, że strona powodowa będzie rocznie przejeżdżać 10 000 km i w chwili zwrotu pojazdu zobowiązuje się zapłacić 0,0737 EUR za każdy dodatkowy kilometr przejechany ponad ten limit, a w przypadku niewykorzystania tego limitu otrzyma zwrot w wysokości 0,0492 EUR za każdy nieprzejechany kilometr. Poza tym leasingobiorca

zobowiązany jest wyrównać ewentualną utratę wartości, gdyby w chwili zwrotu stan pojazdu miał nie odpowiadać jego wiekowi i uzgodnionemu przebiegowi.

- 2 Strona powodowa odebrała pojazd i uiszczała miesięczne raty leasingowe od stycznia 2019 r. Pismem z dnia 25 czerwca 2019 r. strona powodowa odwołała swoje oświadczenie woli złożone w celu zawarcia umowy leasingu.
- 3 Umowa zawiera następujące postanowienia dotyczące odstąpienia od umowy:

„Prawo do odstąpienia od umowy

Mogą Państwo odwołać swoje oświadczenie woli zawarcia umowy w terminie 14 dni bez podania przyczyny. Termin ten rozpoczyna bieg po zawarciu umowy, ale dopiero wtedy, kiedy kredytobiorca otrzymał wszystkie obowiązkowe informacje, o których mowa w § 492 ust. 2 BGB (na przykład informacje o rodzaju kredytu, informacje o kwocie kredytu netto, informację o okresie obowiązywania umowy)”.

„Skutki odstąpienia od umowy

Jeżeli pojazd został już przekazany, muszą go Państwo zwrócić najpóźniej w terminie 30 dni i uiścić uzgodnione oprocentowanie kredytu za okres od przekazania do zwrotu pojazdu. Termin ten rozpoczyna bieg z chwilą wysłania oświadczenia o odstąpieniu od umowy. W przypadku pełnego przekazania do użytkowania za okres od przekazania do zwrotu należy uiścić odsetki w wysokości 0,00 € dziennie. Kwota ta zmniejsza się odpowiednio, jeżeli pojazd przekazano do użytkowania jedynie w części”.

Istotne argumenty stron postępowania głównego

- 4 Strona powodowa uważa, że odstąpienie od umowy jest skuteczne, ponieważ termin na odstąpienie od umowy nie rozpoczął biegu. Powołuje się przy tym między innymi na niepełne przekazanie obowiązkowych informacji. Strona powodowa wnosi więc o to, by sąd ustalił, że strona pozwana nie może dochodzić żadnych praw z umowy leasingu, a w szczególności roszczenia o zapłatę rat leasingowych.
- 5 Strona pozwana uważa, że powództwo jest bezzasadne. Powołuje się na to, że stronie powodowej nie przysługiwało prawo do odstąpienia od umowy, ponieważ przepisy dotyczące prawa do odstąpienia od umowy kredytu konsumenckiego nie znajdują zastosowania do umów leasingu. Poza tym strona pozwana twierdzi, że prawidłowo udzieliła stronie powodowej zarówno informacji o prawie do odstąpienia od umowy, jak i wszystkich obowiązkowych informacji w umowie leasingu. W szczególności informacja o prawie do odstąpienia od umowy odpowiada dokładnie wzorcowi ustawowemu, w związku z czym przyjmuje się fikcję prawidłowości informacji o prawie do odstąpienia od umowy na podstawie art. 247 § 6 ust. 2 zdania pierwsze i trzecie EGBGB, a odstąpienie od umowy miało miejsce po terminie.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania

- 6 Uwzględnienie powództwa zależy od tego, czy odstąpienie od umowy leasingu było skuteczne oraz czy w stosownym wypadku strona pozwana może powołać się na zarzut utraty prawa lub zarzut nadużycia prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia.
- 7 Aby złożone przez stronę powodową oświadczenie o odstąpieniu od umowy było skuteczne, musi jej najpierw w ogóle przysługiwać prawo do odstąpienia od umowy. Kwestia ta budzi wątpliwości, ponieważ dyrektywa 2008/48 zgodnie z art. 2 ust. 2 lit. d) nie znajduje zastosowania do umów najmu lub leasingu, jeżeli ani sama umowa, ani jakakolwiek umowa odrębna nie przewidują obowiązku nabycia przedmiotu umowy. W świetle orzecznictwa Trybunału istnieje jednak określony interes Unii w tym, by przepisy przejęte z aktu Unii były interpretowane w sposób jednolity (wyrok z dnia 26 marca 2020 r., Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, pkt 29).
- 8 Przepisy mające zastosowanie w niniejszej sprawie opierają się na takim przejściu przepisów z prawa Unii, ponieważ ustawodawca niemiecki skorzystał z przewidzianej w motywie 10 dyrektywy 2008/48 możliwości rozszerzenia przepisów dyrektywy na dziedziny, które nie są objęte zakresem jej zastosowania. Ze względu na zawarte w § 506 ust. 1 zdanie pierwsze i § 506 ust. 2 pkt 3 BGB odesłanie do przepisów o ogólnych umowach o kredyt konsumencki transponowane do prawa krajowego przepisy dyrektywy 2008/48 stosuje się odpowiednio również do umów leasingu takich jak ta będąca przedmiotem niniejszego postępowania, ponieważ kluczowe znaczenie ma w jej przypadku nie przekazanie do użytkownika, lecz finansowanie. W związku z tym stronie powodowej przysługuje prawo do odstąpienia od umowy.
- 9 Ponadto nasuwa się pytanie, czy [oświadczenia o odstąpieniu od umowy] nie złożono po terminie. Oświadczenie strony powodowej o odstąpieniu od umowy jest skuteczne, o ile w chwili złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy nie upłynął jeszcze dwutygodniowy termin do odstąpienia od umowy określony w § 355 ust. 2 zdanie pierwsze BGB. Zgodnie z § 356b ust. 2 zdanie pierwsze BGB termin do odstąpienia od umowy nie zaczyna biegu, jeśli w umowie kredytowej nie zostały w pełni zawarte obowiązkowe informacje wymagane na podstawie § 492 ust. 2 i art. 247 § 6–13 EGBGB. W takim przypadku termin, o którym mowa w § 356b ust. 2 zdanie drugie BGB, zaczyna bieg dopiero wtedy, gdy te wymagane informacje zostaną uzupełnione. W niniejszym przypadku należałoby przyjąć, że informacje obowiązkowe były niepełne, w szczególności wtedy, gdy informacja na temat odstąpienia od umowy nie została należycie przekazana lub gdy co najmniej jedna z wymaganych ustawowo informacji została zawarta w umowie kredytowej w sposób niepełny lub nieprawidłowy.
- 10 W przypadku niepodania w pełni obowiązkowych informacji odstąpienie od umowy byłoby co do zasady dopuszczalne, ponieważ prawo niemieckie nie przewiduje wygaśnięcia prawa do odstąpienia od umowy w przypadku umów

o kredyt konsumencki. Ustawodawca krajowy świadomie zdecydował, że prawo do odstąpienia od umowy nie będzie ograniczone w czasie.

- 11 Można by jednak przyjąć utratę prawa do odstąpienia od umowy lub nadużycie prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia od umowy, jeżeli miałyby być spełnione odnośne przesłanki określone w prawie krajowym i nie byłoby to niezgodne z wymaganiami prawa Unii.
- 12 W odniesieniu do poszczególnych pytań prejudycjalnych sąd odsyłający stwierdza, co następuje:
- 13 W przedmiocie pytania pierwszego lit. a) i b): Rozważania dotyczące pytania pierwszego lit. a) i b) odpowiadają co do zasady rozważaniom dotyczącym pytania pierwszego lit. a) i b) zawartym w pkt 10–15 streszczenia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie C-336/20.
- 14 W przedmiocie pytania drugiego lit. a): Pytanie to dotyczy podania stopy oprocentowania kredytu. W niniejszym przypadku na s. 5 umowy leasingu podano roczną stopę oprocentowania kredytu w wysokości 3,49%, podczas gdy w informacji o prawie do odstąpienia od umowy na s. 4 umowy leasingu wskazano kwotę odsetek wynoszącą 0,00 EUR.
- 15 Rozstrzygnięcie sporu zależy od tego, jak należy rozumieć art. 10 ust. 2 lit. p) dyrektywy 2008/48. Brzmienie tego przepisu dopuszcza co prawda interpretację, zgodnie z którą jako kwotę odsetek należnych w stosunku dziennym można podać konsumentowi kwotę, która nie musi odpowiadać uzgodnionej w umowie stopie oprocentowania kredytu [zgodnie ze stanowiskiem Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości, Niemcy)].
- 16 Za innym rozumieniem art. 10 ust. 2 lit. p) dyrektywy 2008/48 przemawia jednak sformułowanie zawarte w art. 14 ust. 3 lit. b) zdanie drugie tej dyrektywy, zgodnie z którym odsetki należne od konsumenta po skorzystaniu z prawa do odstąpienia od umowy za okres od wypłaty kredytu do spłaty kredytu wylicza się na podstawie uzgodnionej stopy oprocentowania kredytu. Można wywieść z tego przepisu, że również odsetki należne w stosunku dziennym muszą wynikać matematycznie ze stopy oprocentowania kredytu, o której mowa w art. 10 ust. 2 lit. f) dyrektywy 2008/48. Przemawia za tym również to, że informacje, o których mowa w art. 10 ust. 2 lit. p) tej dyrektywy, muszą zostać podane w sposób jasny i zwięzły. Jeżeli bowiem nie można wyliczyć kwoty odsetek należnych w stosunku dziennym na podstawie uzgodnionej w umowie stopy oprocentowania kredytu, konsument może odnieść wrażenie, że odmienna kwota odsetek należnych w stosunku dziennym (taka jak kwota 0,00 EUR w niniejszym przypadku) stanowi po prostu niedopatrzenie przy wpisywaniu danych, w związku z czym i tak jest zobowiązany do zapłaty odsetek zgodnie z umowną stopą oprocentowania kredytu.
- 17 W przedmiocie pytania drugiego lit. b)–e): Rozważania sądu odsyłającego w tej kwestii odpowiadają co do zasady rozważaniom dotyczącym odpowiednich pytań

zawartych we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym C-336/20 [pytania drugiego lit. b)–d)].

- 18 W przedmiocie pytania trzeciego lit. a)–f), które dotyczy problemu utraty prawa: Sąd odsyłający stwierdza, że utrata prawa jest traktowana w prawie niemieckim jako przypadek niedopuszczalnego wykonania prawa z powodu wewnętrznie sprzecznego zachowania, przy czym naruszenie to polega na nielojalnym opóźnieniu w wykonaniu prawa. Utrata prawa zakłada, że uprawnionej osobie przysługuje prawo, którego nie wykonuje przez dłuższy czas, chociaż faktycznie była w stanie to uczynić, oraz że zobowiązany podmiot mógł wychodzić z założenia, a także nastawił się na to, że uprawniona osoba nie skorzysta z tego prawa. Jeżeli mimo to uprawniona osoba w końcu wykona swoje prawo, to wykonanie tego prawa narusza § 242 BGB (dobra wiara) z powodu sprzeczności aktualnego zachowania uprawnionej osoby z jej dotychczasowym zachowaniem.
- 19 Jednakże dyskusyjne jest, czy te przepisy dotyczące utraty prawa mogą być stosowane do prawa konsumenta do odstąpienia od umowy [pytanie trzecie lit. a)]. Zgodnie z art. 14 ust. 1 zdanie drugie lit. a) i b) dyrektywy 2008/48 czternastodniowy termin do odstąpienia od umowy zaczyna bieg albo w dniu zawarcia umowy, albo w dniu otrzymania przez konsumenta informacji, o których mowa w art. 10 tej dyrektywy, jeżeli data ta jest późniejsza niż data zawarcia umowy. Należy z tego wyciągnąć wniosek, że odstąpienie od umowy jest nieograniczone w czasie, jeżeli konsument nie otrzyma informacji zgodnie z art. 10 dyrektywy 2008/48. Ponadto z art. 14 ust. 1 zdanie drugie lit. b) tej dyrektywy można wywnioskować, że kredytodawca może w każdej chwili spowodować rozpoczęcie biegu terminu do odstąpienia od umowy, udzielając informacji, o których mowa w art. 10 tej dyrektywy. Jest zatem oczywiste, że ta regulacja dotycząca okresu, w którym prawo do odstąpienia może zostać wykonane, jest wyczerpująca, a poza nią nie ma możliwości czasowego ograniczenia prawa do odstąpienia od umowy poprzez podniesienie zarzutu utraty tego prawa.
- 20 Jeżeli na pytanie trzecie lit. a) miano by odpowiedzieć w ten sposób, że wykonanie prawa do odstąpienia od umowy zgodnie z art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48 podlega utracie, nasuwa się pytanie, czy sądy krajowe są upoważnione do tego, aby ograniczać prawo do odstąpienia od umowy w czasie poprzez krajowe przepisy dotyczące utraty prawa, czy też wymaga to uregulowania przez parlament w akcie rangi ustawowej.
- 21 Trybunał orzekł, co prawda, że prawo do odstąpienia od umowy może zostać ograniczone w czasie. W wyroku z dnia 19 grudnia 2019 r., Rust-Hackner i in. (od C-355/18 do C-357/18 i C-479/18, EU:C:2019:1123, pkt 62), podkreślił jednak, że w przypadku takiego ograniczenia prawa do odstąpienia od umowy w czasie musi zostać zapewniona skuteczność celu dyrektywy. Ograniczenie w czasie prawa do odstąpienia od umowy na podstawie jedynie ogólnych zasad prawa prawdopodobnie jest w związku z powyższym wykluczone. Istniałoby w szczególności ryzyko, że świadomie przyznana w dyrektywie możliwość

nieograniczonego czasowo wykonania prawa do odstąpienia od umowy zostanie nadmiernie ograniczona lub nawet całkowicie wyeliminowana poprzez szerokie zastosowanie § 242 BGB.

- 22 W przypadku udzielenia na pytanie trzecie lit. b) odpowiedzi przeczącej należy wyjaśnić, na ile utrata prawa wymaga, aby konsument został poinformowany o przysługującym mu prawie do odstąpienia od umowy. Z dotychczasowego orzecznictwa Trybunału można wywnioskować, że utrata prawa do odstąpienia od umowy wchodzi w grę dopiero od momentu, w którym konsument został w wystarczającym stopniu poinformowany o swoim prawie do odstąpienia od umowy (postanowienie z dnia 27 listopada 2007 r., *Diy-Mar Insaat Sanayi ve Ticaret i Akar/Komisja*, C-163/07 P, EU:C:2007:717, pkt 32, 36). Przemawia za tym w szczególności również obowiązująca w prawie Unii zasada skuteczności. Konsument może bowiem skutecznie skorzystać ze swojego prawa do odstąpienia od umowy jedynie wtedy, kiedy w ogóle o nim wie.
- 23 W przypadku udzielenia na pytanie trzecie lit. c) odpowiedzi przeczącej należy wyjaśnić, czy przysługująca kredytodawcy możliwość późniejszego udzielenia konsumentowi informacji, o której mowa w art. 14 ust. 1 zdanie drugie lit. b) dyrektywy 2008/48, i tym samym spowodowania rozpoczęcia biegu terminu do odstąpienia od umowy, stoi na przeszkodzie stosowaniu przepisów dotyczących utraty prawa zgodnie z zasadą dobrej wiary. Zdaniem sądu odsyłającego oczywiste jest to, że w wypadku nienależytego udzielenia informacji określonych w art. 10 ust. 2 tej dyrektywy z góry wykluczone jest powołanie się na zarzut utraty prawa. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału zobowiązany podmiot nie może skutecznie powoływać się na względy pewności prawa celem naprawienia sytuacji wywołanej brakiem zastosowania się przez niego do wynikającego z prawa Unii wymogu przekazania informacji dotyczącej przysługującego uprawnionej osobie prawa do odstąpienia od umowy (wyroki: z dnia 19 grudnia 2013 r., *Endress*, C-209/12, EU:C:2013:864, pkt 30; z dnia 13 grudnia 2001 r., *Heininger*, C-481/99, EU:C:2001:684, pkt 47).
- 24 W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie trzecie lit. d) należy zbadać, czy wynik ten jest zgodny z zasadami, do stosowania których niemiecki sędzia jest zobowiązany na mocy Grundgesetz (ustawy zasadniczej), oraz w jaki sposób organ stosujący prawo w Niemczech miałby rozwiązać konflikt między wiążącymi wymogami prawa międzynarodowego a wymogami prawa Unii.
- 25 Instytucja utraty prawa jest jedną z ogólnych zasad prawa międzynarodowego. Te ogólne zasady są częścią prawa federalnego i mają pierwszeństwo przed ustawami zgodnie z art. 25 ust. 2 Grundgesetz (ustawy zasadniczej). Są one zatem wiążące dla niemieckiego sądu.
- 26 Możliwość utraty prawa jest uznawana w prawie międzynarodowym. W literaturze dotyczącej prawa międzynarodowego nie ulega jednak wątpliwości, że osoba uprawniona do wykonania prawa musi być świadoma swojego prawa. Prawo nie może zostać utracone w przypadku zwykłego braku aktywności.

W związku z tym sąd niemiecki może stwierdzić utratę prawa konsumenta do odstąpienia od umowy tylko wtedy, gdy uprawniony wiedział, że w ogóle przysługiwało mu jeszcze prawo do odstąpienia od umowy, lub też nie wiedział o tym w wyniku rażącego niedbalstwa.

- 27 W konsekwencji, gdyby zasady mające zastosowanie na podstawie prawa Unii do utraty prawa do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki różniły się od wiążących wymogów prawa międzynarodowego, Trybunał musiałby wyjaśnić w ramach zakresu stosowania dyrektywy 2008/48, które wymogi prawne sędzia krajowy powinien stosować w przypadku takiej kolizji norm.
- 28 Sąd odsyłający w następujący sposób podsumowuje znaczenie pytania trzeciego lit. a)–f) dla rozstrzygnięcia zawisłego przed nim sporu: w przypadku gdy utrata prawa do odstąpienia od umowy przewidzianego w art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48
- jest od samego początku wykluczona
 - lub w każdym razie musi opierać się na akcie rangi ustawowej,
 - lub w każdym razie zakłada przynajmniej brak wiedzy wynikający z rażącego niedbalstwa,
 - lub w każdym razie nie może zostać uwzględniona w przypadku braku późniejszego pouczenia,
 - lub w każdym razie jest niezgodna z wiążącymi wymogami prawa międzynarodowego, jeżeli nie występuje co najmniej wynikający z rażącego niedbalstwa brak wiedzy uprawnionej osoby,

pozwany nie może powołać się w niniejszej sprawie na zarzut utraty prawa.

- 29 W przedmiocie pytania czwartego lit. a)–f) (nadużycie prawa): W krajowym orzecznictwie i doktrynie nie ma zgody co do tego, czy i przy spełnieniu jakich warunków wykonanie przez konsumenta prawa do odstąpienia od umowy można w przypadku umów o kredyt konsumencki uznać za naruszenie zasady dobrej wiary, a tym samym za nadużycie prawa. Dla wykładni i stosowania prawa krajowego znaczenie ma zatem to, jak należy odpowiedzieć na pytanie czwarte lit. a)–f).
- 30 Kwestia tego, czy wykonanie przez kredytobiorcę będącego konsumentem prawa do odstąpienia od umowy można w ogóle ograniczyć w związku z założeniem naruszenia zasady dobrej wiary, budzi wątpliwości. Przemawiają przeciwko temu następujące argumenty:
- Poza jasnym uregulowaniem zawartym w dyrektywie nie ma już miejsca na ograniczenie prawa do odstąpienia od umowy w związku z założeniem naruszenia zasady dobrej wiary.

- Kredytodawca może w dowolnym momencie spowodować rozpoczęcie biegu terminu do odstąpienia od umowy poprzez późniejsze udzielenie informacji zgodnie z art. 10 dyrektywy 2008/48/WE.
 - Prawo do odstąpienia od umowy służy nie tylko ochronie indywidualnej, ale też celom nadrzędnym (zapobieganiu nadmiernego zadłużenia, wzmocnieniu stabilności rynków finansowych).
 - Dyrektywa 2008/48/WE nie pozwala państwom członkowskim ograniczać prawa do odstąpienia od umowy, w szczególności skracać terminu do odstąpienia od umowy.
- 31 Jeżeli na pytanie czwarte lit. a) miano by udzielić odpowiedzi, że wykonanie prawa do odstąpienia od umowy może stanowić nadużycie prawa, nasuwa się kolejne pytanie o to, czy sądy krajowe są upoważnione do tego, by z tego względu ograniczać w czasie prawo do odstąpienia od umowy, czy też wymaga to uregulowania przez parlament w akcie rangi ustawowej. Sąd odsyłający uważa, że ograniczenie prawa do odstąpienia od umowy na podstawie jedynie ogólnych zasad prawa jest wykluczone.
- 32 Tak samo jak w przypadku stosowania zasad dotyczących utraty prawa istnieje bowiem ryzyko, że świadomie przyznana w dyrektywie możliwość nieograniczonego czasowo wykonania prawa do odstąpienia zostanie nadmiernie ograniczona lub nawet całkowicie wyeliminowana poprzez szerokie zastosowanie § 242 BGB. Rozszerzenie w orzecznictwie ochrony wynikającej z udzielenia informacji przewidzianych we wzorcu ustawowym zgodnie z art. 247 § 6 ust. 2 zdanie trzecie i art. 247 § 12 ust. 1 zdanie trzecie EGBGB poprzez przyjęcie, że powołanie się na brak takiej ochrony stanowi nadużycie prawa, pokazuje, że prawo do odstąpienia od umowy wykonane później niż 14 dni po zawarciu umowy może być w ten sposób w praktyce nieskuteczne.
- 33 W przypadku udzielenia na pytanie czwarte lit. b) odpowiedzi przeczącej należy wyjaśnić, na ile w przypadku wykonania prawa do odstąpienia od umowy później niż 14 dni po jej zawarciu może być uzasadnione założenie naruszenia zasady dobrej wiary, mimo że kredytodawca nie poinformował prawidłowo konsumenta o przysługującym mu prawie do odstąpienia od umowy.
- 34 W przypadku udzielenia na pytanie czwarte lit. c) odpowiedzi przeczącej nasuwa się pytanie, czy przysługująca kredytodawcy możliwość późniejszego udzielenia kredytobiorcy informacji, o których mowa w art. 14 ust. 1 zdanie drugie lit. b) dyrektywy 2008/48, i spowodowania w ten sposób rozpoczęcia biegu terminu do odstąpienia od umowy stoi na przeszkodzie przyjęciu naruszenia zasady dobrej wiary.
- 35 W przypadku udzielenia na pytanie czwarte lit. d) odpowiedzi przeczącej należy zbadać, czy jest to zgodne z utrwalonymi zasadami prawa międzynarodowego, którymi niemiecki sędzia jest związany na mocy Grundgesetz (ustawy zasadniczej). Zasada dobrej wiary należy do ogólnych zasad prawa

międzynarodowego. Te ogólne zasady są częścią prawa federalnego i mają pierwszeństwo przed ustawami zgodnie z art. 25 ust. 2 Grundgesetz (ustawy zasadniczej). Są one zatem wiążące dla niemieckiego sądu.

- 36 Osoba uprawniona musi zgodnie z tymi zasadami wiedzieć o swoim prawie i tylko wtedy druga strona może ze swojej strony wiązać skutki prawne z jego niewykonywaniem. Konsumentowi, który nie wie o wciąż przysługującym mu prawie do odstąpienia od umowy, nie wykazując się rażącym niedbalstwem, nie można zarzucić naruszenia zasady dobrej wiary, jeżeli wykonuje swoje prawo do odstąpienia od umowy dopiero dłuższy czas po zawarciu umowy i wywodzi z tego skutki prawne, które są możliwe w świetle ustawy.
- 37 Jeżeli obowiązujące w prawie Unii zasady mające zastosowanie do nadużycia prawa przy wykonywaniu przez konsumenta prawa do odstąpienia od umowy miałyby różnić się od wiążących wymogów wynikających z prawa międzynarodowego, Trybunał musiałby wyjaśnić w zakresie stosowania dyrektywy 2008/48, jak w przypadku takiej kolizji norm ma się zachować sędzia krajowy.
- 38 Sąd odsyłający uważa, że pytanie czwarte (lit. a)–f) ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli bowiem założenie nadużycia prawa przy wykonywaniu prawa do odstąpienia od umowy zgodnie z art. 14 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2008/48
- jest od samego początku wykluczone
 - lub w każdym razie musi opierać się na akcie rangi ustawowej,
 - lub w każdym razie zakłada przynajmniej brak wiedzy wynikający z rażącego niedbalstwa,
 - lub w każdym razie nie może zostać uwzględnione w przypadku braku późniejszego pouczenia,
 - lub w każdym razie jest niezgodne z wiążącymi wymogami prawa międzynarodowego, jeżeli nie występuje co najmniej wynikający z rażącego niedbalstwa brak wiedzy uprawnionej osoby,
- wystąpienie konkretnych przesłanek naruszenia § 242 BGB (dobra wiara) oraz ich ocena i rozważenie w poszczególnych przypadkach nie miałyby znaczenia.
- 39 Wreszcie wskazuje się, że pytania prejudycjalne zawarte w niniejszym wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym pokrywają się częściowo z pytaniami zadanymi w toczących się już postępowaniach w sprawach C-33/20, C-155/20, C-187/20 i C-336/20, wobec czego proponuje się połączenie tych postępowań.